

FERDINAND LÖWE

Egy karmester élete, zenei- és zenekaralapító tevékenysége
a magyar sajtóanyagok (1895 – 1968) tükrében

Tudományos írásmű (1. évfolyam)

Pécsi Tudományegyetem

Művészeti kar – doktori iskola

2025

Készítette: Horváth Ádám

Hogy miért is választottam Ferdinand Löwe-t és az ő művészetének bemutatását feladatom témájául? Az okok között többet is fel tudok sorakoztatni. A legfontosabb az, hogy Löwe volt az a karmester és zenepedagógus, aki külföldről elsőként felismerte azt, hogy Magyarországon született két olyan kiváló tehetségű zeneművész és zeneszerző, mint Dohnányi Ernő és Bartók Béla. Feladatának tartotta ezen két géniusz szakmai életének támogatását, karrierjük előmozdítását. A másik fontos ok, hogy Ferdinand Löwéről gyakorlatilag méltatlanul megfeledkezett a zenetörténet és nem csupán a magyar, de az egyetemes is, és ezen sorok leírásakor ismét fölmerül egy kérdés: vajon ez azért történt, mert tehetség hiányában, nem alkotott maradandót, vagy pusztán azért, mert amikor élt és tevékenykedett, akkor még nem voltak hangfelvételek, illetve a két világháború pusztításai maradandó károkat okoztak az emlékezetében? Csupán egyetlen könyv jelent meg róla Németországban, illetve annak is csupán az első kötete, a második már nem, nyilván az érdeklődés hiánya miatt a kiadó nem kívánta a veszteségét növelni. A további okok között megemlíthetem, hogy 2025-ben volt születésének 160., halálának pedig január 6-án 100. évfordulója, de talán ami igazán fontos számunkra az az, hogy ennek a karmesternek, bár Ausztriában született, de az édesanyja magyar volt.

Hauser Terézia Bodrogkeresztúron élt és ott ismerte meg őt későbbi férje az osztrák származású Leopold Löwe likörgyáros, akit édesapja Peter Löwe büntetésül Magyarországra küldött a tokaji borvidékre. A bécsi likörversenyen csupán második lett, így az lett a feladata, hogy a magyar tokaji bort tanulmányozva jobb és minőségibb likőrt készítsen. Peter Löwe indította el a családi likörgyártást az ausztriai Tashhenben. A 19. század elején a család áttelepült Bécsbe és itt is folytatták a tevékenységet. Viszont, az erős konkurencia miatt az alapanyag-szállító helyszínen megváltoztatására kényszerültek. A Bécsi Kancellária új jelentkezőket kért az udvari szállítások elnyerésére. Az akkor divatos olasz eredetű Rosoglio/Maraschino likör gyártás családi receptjei közül azonban nem a Löwe család saját receptje, hanem a horvát-olasz Luxardo cég nyert. Mindez az 1820-as évek végén történt. Ekkor és ezért Péter abbahagyta a csak északról érkező alapanyag beszerzését és nőtlen, agilis fiát, Leopoldot több évre Magyarországra, a Tokaj melletti Bodrogkeresztúrba küldte jobb minőségű Tokaj-hegyaljai gyümölcs alapanyag beszerzése és annak Bécsbe szállítása céljából. Leopold lepárló üzemét is létesített Keresztúrbán és uradalmi intézője lett a mezőváros legnagyobb földbirtokos családjának. Bodrogkeresztúrbán ismerkedett meg a helyben lakó Hauser építész család 22-éves Terézia nevű lányával, akit Löwe Leopold 32 éves korában feleségül vett. A házasságkötésre a Bodrogkeresztúri római katolikus templomban került sor, 1839. augusztus 20-án. Első gyermekük még keresztúrbán született, de 1842-ben a család visszaköltözött Bécsbe. A házasságból tizenkét gyermek született és az utolsó

volt Ferdinand, a későbbi karmester, aki 1863. február 19-én született Bécsben. Már gyermekkorában feltűnt zenei tehetségével. Kilencévesen lépett először felnőtt közönség elé és ekkor készült róla az alábbi fotó.

A gyermek Ferdinand Löwe.

1877 és 1881 között a bécsi konzervatórium diákja volt, ahol találkozott Anton Brucknerrel. Bruckner kezdettől fogva különleges figyelemmel oktatja az ifjú tehetséget először zongorára, majd rövidesen karéneklésre és zeneszerzésre. A bécsi zenei tanulmányok meghatározó jelentőséggel bírtak a fiatal karmesterre és ezek az évek egész életére komoly hatást gyakoroltak.

1896-ban Felix Weingartner – kora egyik legnagyobb karmesterének –, hívására Münchenbe költözik, hogy ott közösen vezessék a München-i városi zenekart. Ebben az időszakban mutatja be először a világon mesterének, Brucknernek 5. szimfóniáját. 1898/99-es évadban már a Bécsi Udvari Operaház első karmestere. Gustav Mahler, az intézmény főigazgatója hívja Löwe-t, hogy vezesse a zenei munkát az Operában. A még mindig csupán 35 éves karmester inkább a koncertpódiumon tevékenykedett és operai repertoárja nem volt gazdag. Mahler rendre adta neki a repertoár legkomolyabb és egyben legnehezebb darabjait, amelyet Löwe tehetsége által gyorsan és kiválóan megtanult az igazgatója és a közönség megalégedésére, de ő nem érezte az első karmesteri tevékenységét megfelelőnek. Úgy érezte, hogy ennél alaposabb felkészülésre van szükség és nem lehet napok alatt komoly zenedrámái műveket megtanulni úgy, hogy azokat a bécsi operaházban egy-két próbával vezényelje, ezért egy év után felmond és saját utat kezd járni.

1900-ban megalapítja az úgynevezett Wiener Konzertverein Orchester-t, amelynek neve 1933-tól Bécsi Szimfonikus Zenekar, amely idén ünnepli 125 éves jubileumát. Az együttest haláláig vezeti és utána a zenekar új első karmestere Löwe Ferdinand nagy tisztelője és mentoráltja, Wilhelm Furtwängler lesz. Közben 1908 és 1916 között Löwe a bécsi zenekar mellett első karmestere a München-i Konzertvereinorchesternek és tanára, majd 1918 és 1922 között rektora a Bécsi Zeneakadémiának. Komoly elismerésre tesz szert az uralkodó Ferenc Józsefnél, aki komoly elismeréssel segíti Bécs új zenekarának és karmesterének munkáját. Bár a Musikvereinsaal kiszolgálja Bécs hangversenyéletét, mégis új koncerttermet épített, amely épület felépülését Ferdinand Löwe felügyeli és ötleteivel segíti.

Wiener Konzerthaus, amely
1913-ban nyitotta meg
kapuit a közönség számára.

1905-től újjáélesztésként elindítja az úgynevezett *Dolgozói koncertek* ciklusát (Arbeiterkonzerte), amelyeken a klasszikus zene széles körű népszerűsítését tartja fontos feladatának. Munkája során az addig csekélyebb számú elit közönség, amelynek tagjai a koncerteket látogatták nagyszámban nőttek meg és a klasszikus zene népszerűsége mind nagyobb teret hódított a városi polgárok és munkások körében. Közben töretlenül dolgozik Mestere népszerűsítésén, közönséggel való megismertetésén. Franz és Joseph Schalk segítségével számtalan Bruckner zeneművet dolgoznak át azért, hogy azok egyáltalán felkerülhessenek a világ koncertprogramjai közé. Bruckner maga kérte erre a tanítványát, hiszen Anton Bruckner életében művei messze nem nyerték el a közönség érdeklődését, sőt. Később ezen átiratok miatt azonban Löwe negatív megítélést áldozata lesz, hiszen a zenetörténet későbbi tudományos kutatói nem élték át és nem ismerték kellően azon időszakot, amikor Anton Brucknerről senki nem akart hallani.

A *9. szimfóniát* például Löwe teljesen áthangszerelte és még a hangokban is változásokat eszközölt az ősbemutatón, amelyet szintén ő vezényelt 1903. február 11-én és a következő évben azt is elérte, hogy a kotta megjelenhessen, pedig addig Bruckner művei csupán kéziratok formájában léteztek.

FERDINAND LÖWE ÉS MAGYARORSZÁG KAPCSOLATA, TEHETSÉGGONDOZÁS

Ferdinand Löwe neve és támogató segítségével igen sokat jelentett két kimagaslóan tehetséges fiatal zongoraművésznak és zeneszerzőnek. Dohnányi Ernő és Bartók Béla nemzetközi karrierjének indulása pontosan Ferdinand Löwe mentori tevékenységének volt köszönhető, de nem csupán bécsi és müncheni koncertjeire hívta meg a két magyar géniuszt, de Bartók Béla Op.3-as 1. szvitje nagyzenekarra című művének ősbemutatóját is Löwe vezényli el Bécsben 1905. november 29-én a Bécsi Filharmonikus Zenekar koncertjén a Musikvereinsaal-ban. Ezen a hangversenyen a 2. tétel nem hangzott el, mert a szerző úgy ítélte meg, hogy még nem érkezett el a végső verzióhoz, vagyis nem készült el a tétellel. Bartók ezzel a hangversennyel próbálta elérni művének budapesti bemutatóját, amely csak két évvel később következik be 1907. május 15-én úgy, hogy két tétel (3. és a 4.) nem hangzott el, vagyis az 5 tételes mű csupán három tétele került bemutatásra.

Dohnányi Ernő első bécsi hangversenyére való érkezéséről a korabeli újságok így írtak:

„Dohnányi a bécsi koncertjére 1902. február 3-án az utolsó pillanatban érkezett. Ezt követte még két szóló est 11-én és 27-én. Február 12-én Dohnányi Brahms 2. zongoraversenyét játszotta az újonnan alapított Konzertvereinorchester kíséretével. Eddig szimfonikus hangversenyeket csupán az Operazenekar adott és Löwe új együttese volt az első bécsi zenekar, amely kizárólag koncerteken játszott. Dohnányi fellépéseinek karmestere a Bruckner tanítvány Ferdinand Löwe volt, aki megengedte, hogy Dohnányi – életében először – karmesteri pulpitusra álljon, hogy elvezényelje saját kompozícióját a *Zrínyi-nyitányt*. Amikor az emberek megkérdezték őt (Dohnányi), hogy miként tanult meg ilyen rövid idő alatt vezényelni, ő egy mosollyal válaszolt: „Nem nehéz vezényelni. Tehetséggel bárki könnyen megtanul, ha kiváló tanár segíti a munkát, tehetség nélkül viszont soha nem lesz valaki jó karmester, akkor sem, ha évtizedekig tanult!” Dohnányi ekkor még csak 25 éves és még nem vezényelt komoly zenekart. A 22 éves Bartók Béla első bécsi fellépését is Löwe szorgalmazza 1903-ban.

WIENER KONZERT-VEREIN.

DIENSTAG-ZYKLUS.

ERSTES

SINFONIE-KONZERT

DIENSTAG, DEN 27. OKTOBER 1903

PÜNKTLICH 1/2 8 UHR ABENDS

IM GROSSEN MUSIKVEREINS-SAALE.

Dirigent: FERDINAND LÖWE.

PROGRAMM:

- W. A. MOZART Sinfonie, C-dur (mit der Schlußfuge).
Allegro vivace. — Andante cantabile. — Menuett, Allegretto. — Finale, Allegro molto, Alla breve.
- R. WAGNER »Siegfried-Idyll«.
- PAUL DUKAS »L'apprenti sorcier« (»Der Zauberlehrling«),
Scherzo, nach der Ballade von Goethe.
(Erste Aufführung in Wien.)
- L. VAN BEETHOVEN Siebente Sinfonie.
Poco sostenuto, Vivace. — Allegretto. — Presto. —
Allegro con brio.

Erstes Sinfonie-Konzert im Mittwoch-Zyklus

am 4. NOVEMBER 1903, pünktlich 1/2 8 Uhr abends.

PROGRAMM:

F. Schubert: Sinfonie, C-moll (»Tragische«). — L. van Beethoven: Klavier-Konzert, Es-dur
(Klavier: Herr Béla Bartók). — J. Brahms: Zweite Sinfonie, D-dur.

Das zweite Sinfonie-Konzert im Dienstag-Zyklus findet am 10. November 1903,
pünktlich 1/2 8 Uhr abends, statt.

Die Programme werden jeweils 3 bis 4 Tage vor jedem Sinfonie-Konzerte durch die Tagesblätter
sowie durch Plakate an Sinslers Theater-Ankündigungsplätzen bekanntgegeben.

X 03. Stern & Steiner.

1903. november 4-i koncert programjában L. van Beethoven *Esz-dúr zongoraversenyének* szólistája a 22 éves Bartók Béla.

Ferdinand Löwe 1890-ben

és

1924. karácsonyán Bécsben.

A BÉCSI SZIMFONIKUSOK MAGYARORSZÁGON FERDINAND LÖWE ALAPÍTÓ KARMESTER KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

Talán úgy ismerhetjük meg Ferdinand Löwe zenei képességét és tehetségét igazán, ha a korabeli sajtótermékek tükrében vizsgáljuk azt.

Ország-Világ, 1895 (16. évfolyam,
27-52. szám)

1895. 11. 17. / 46. szám (313. oldal)

Erkel Sándor gyöngékedése óta árván, karnagy nélkül maradt a Filharmóniai Társaság, hazánk legelső és fájdalom, úgyszólván egyedüli hangverseny-társasága. A régi jó időkben ritkaságszámba ment, hogy egyik-másik hangversenyen a mi Erkel Sándorunkon kívül más dirigáljon és az esetben is mindig csak az illető szerző saját művéről volt szó. Most az idegen karmesterek hosszú sora vendégszerepel nálunk és minden egyes hangversenyt más karnagy

vezényel. Az idei szezon alatt Moór Manó, Josef Grossmann, Richard Strauss, Ferdinand Löwe, dr. Karl Muck, dr. Hans Richter, Ernst von Schuch, Édouard Colonne, Benkő Henrik és Felix Mottl fogják az itt felsorolt sorrendben a zenekart vezényelni és a filharmóniai társaság babérjait öregbíteni. A Filharmonikus Társaságnak jövő szerdán igen érdekes lesz a hangversenye – Anton Brucknernek, a jeles bécsi komponistának ötödik szimfóniáját adják elő. A dirigens Löwe Ferdinánd bécsi híres karmester lesz.

Pesti Hírlap, 1898. november (20.
évfolyam, 302-331. szám)
1898. 11. 03. / 304. szám (51. oldal).

SZÍNHÁZ ÉS ZENE

(A bécsi udvari operában) a múlt héten mutatkozott be, mint annak idején említettük, az új karmester, Ferdinand Löwe, kiből sokan Hans Richter prezuntív utódját vélik. Kedden Löwe másodszor is dirigált, minden előzetes próba nélkül átvette a hirtelen megbetegedett Mahler igazgatótól a Lohengrin-előadás dirigálását és igazán művésziesen látta el karmesteri feladatát. Ez annyival is inkább dicsérendő, mert Löwe eddig távol maradt a színháztól, szinte csak a Bruckner szimfóniáknak élt és a Lohengrint jóformán először dirigálta. Tudásának és képességeinek ez kétségtelenül fényes bizonyítéka.

Budapesti Hírlap, 1907. december (27.
évfolyam, 285-309. szám) 1907. 12. 15. /
297. szám (435. oldal)

(Szimfonikus hangverseny.) Ma már igen nagy közönség hallgatta a Vigadóban a bécsi Konzertverein zenekarának második hangversenyét. A műsort ez alkalommal is szerencsésen válogatták össze. Az ultramodern irányt Richard Strauss Don Juan című szimfonikus

költeménye képviselte, a klasszicizmust Beethoven ötödik szimfóniája, a romantikát Berlioz Tündértánca és Rákóczi-átirata. Löwe karmester kiváló művészi kvalitásait a szimfóniában csodáltuk, a zenekar bravúráját a két Berlioz-darabban. Az elragadó tüsszel és erővel játszott Rákóczi-induló után a közönség tomboló tapssal ünnepelte a zenekar művészeit.

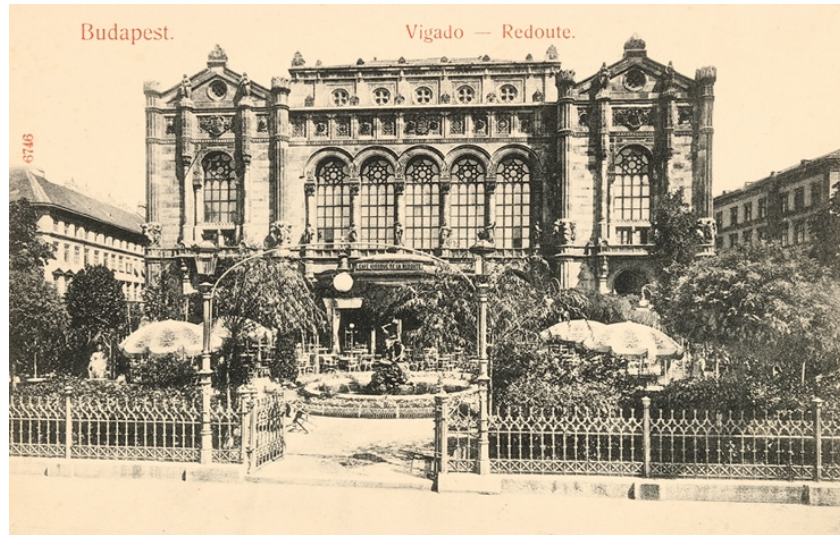
Pesti Napló, 1911. április (62. évfolyam, 77–102. szám)
1911. 04. 02. / 78. szám (47. oldal)

Löwe Ferdinand és a Magyar Királyi Operaház. Bécsi lapokban a következő érdekes hír olvasható. Löwe Ferdinand, a bécsi Konzertverein vezetője ajánlatot kapott, hogy mint igazgató álljon a budapesti Operaház élére. Tudvalevőleg eredetileg Dohnányi Ernő volt tervbe véve erre az állásra, de a vele folytatott tárgyalások nem vezettek eredményre. Valószínű Löwe sem fogja elfogadni az igazgatói állást, mert nem akar lemondani hangverseny dirigensi tevékenységéről.

Magyarország, 1911. május
(18. évfolyam, 103-127. szám)
1911. 05. 03. / 103. szám (1. oldal)

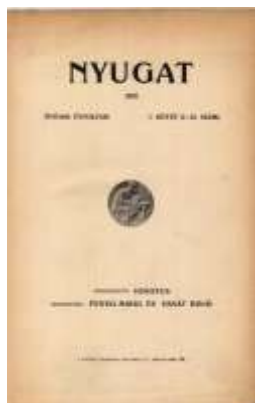
Zenekari hangverseny. A közönség ismét színig megtöltötte a Vigadót. Nem tudjuk biztosan, de azt hisszük, hogy lelkes érdeklődése nem annyira a Wiener Konzertverein-nek, mint inkább Löwe Ferdinand karmesternek szólt. Ezért a temperamentumos, kemény és okos kis emberért méltán rajong ma nálunk minden zeneértő. A bécsiek Liszt *Les preludes* című szimfonikus költeményével nyitották meg hangversenyüket. A mi Liszt-ünnepségeink műsoráról érthetetlenül elmaradt ez a nagyszerű Liszt-opusz, amely talán a legőszintébb, legmélyebb az összes munkái közül. Ezután Schubert befejezetlen *h-moll szimfóniája* következett. A Bizet-féle *L'Arlesienne- suite* előadásáért külön hálásaknak kell lennünk a bécsieknek. Ezt a csodaszép, elragadóan bájos és finom melankóliával átítatott kompozíciót nem lehet eleget hallani. Löwe a legnagyobb gonddal és a legigazibb gall szellemben

interpretálta. Az estét az V. Szimfónia fejezte be, az a mű, amellyel a „Wiener Konzertverein” mondhatjuk, meghódította Budapestet. (Cs.) (*)

Világ, 1912. április
(3. évfolyam, 79-103. szám)
1912. 04. 11. / 87. szám (278. oldal)

Löwe az Operánál. Az Operaház igazgatósága érintkezésbe lépett dr. Löwe Ferdinanddal és maga Löwe is elismerte, hogy szó van az ő meghívásáról a budapesti Operaházhoz. Most ismét aktuális ez a Löwe-kombináció. Gróf Bánffy Miklós kormánybiztos Mészáros igazgató társaságában Bécsben járt és ismét tárgyalt a kiváló dirigenssel, akiben határozottan megvan a hajlandóság ahhoz, hogy önálló hatáskörrel a budapesti Operaházhoz szerződjenek.

Nyugat, 1912. január-június
(5. évfolyam, 1-12. szám)

1912 / 7. szám • Bálint Aladár: A népopera
Beethoven-estéje •(650. oldal)

A NÉPOPERA BEETHOVEN-ESTÉJE, Március huszonharmadikán este, amikor a „kilencedik” hatalmas szólamai elcsendesültek, a bécsi énekesek, énekesnők lelkesen búcsúztak, lengő kottapapírjaikkal, kendőikkel az elszéledő közönségtől. Ebben a felejthetetlenül forró pillanatban sokaknak eszébe juthatott a teltszájú léha politikusok, üres bankett-szónokok, kaszinótöltelékek frázisainak hazugsága a népről, a nemzetről, az államok barátságairól és egyebekről. Ebben az estében, a közönségnek és az előadó művészeknek páratlan egygyé forradásában több igazság, harmónia, megértés, az emberiség testvéri összetartozásának magasabb fokú emelkedettsége volt, mint minden delegációs díszebéd, millenniumi császárszónoklat kikészített szófelhalmozásában. Akik e művészi munka tanúi voltak és annak emlékével, szinte fájdalmas meghatottság, feszültség súlyával távoztak, ezen az estén megértették, átélték a szimfónia utolsó tételét, Schiller himnusát az örömről, a testvériességről. Az ébredő liberalizmus hitvallása, amelyet Beethoven méltónak talált arra, hogy legremekebb remekébe foglalja – a politikusok kezén megkopott, lerongyolódott örökség – a muzsika tiszta tűzében megfürödvé egykori tartalmának, igazságának teljességében lángolt felettünk ez este. Beethoven három remeke volt a műsoron. A III.. Leonóra-nyitány, a IV. G-dúr- zongoraverseny és a IX. szimfónia. A műsor összeállítása méltó volt a mesterhez és az alkalomhoz. Az előadó művészek szintén. Löwe Ferdinand kitűnő képességeiről, karmesteri talentumáról azt hittük, újat írni nem lehet. Most, hogy e képességeket a legnagyobb feladat szolgálatába állította, ahogy négyszáz főből álló sereggel magyarázta Beethovent, ismét magasabbra növekedett. A zenekar és az énekkar anyaga (Wiener Konzertverein és a Singverein) elsőrangú. E két egyesület produkciója mögött lehetetlen volt Bécs több százéves kultúráját nem érezni. Ebbe a kultúrába kell belevetíteni Beethoven képét. E kultúra tradíciójából szökkent fel hatalmas személyisége. A tradíció, e személyiség és e kettőnek teljes megértése a tényezői egy ily manifesztáció számba menő zenei eseménynek. Csak így képzelhető el a kilencedik szimfónia ily tökéletes előadása. Minden rész, minden szólam tisztán, precízen hangzott. A harmadik tétel kürtszólamát, ami a filharmonikusaink előadásain legtöbbször rosszul sikerül, egyenletesen,

zökkenés nélkül hozták. A G-dúr koncert zongorarészét Dohnányi vállalta. Acélos ujjai alól szikrázva csaptak ki a futamok. Klasszikusan nemes egyszerűséggel, páratlan megértéssel játszott. Löwe muzsikusai a művészhez méltó kíséretet adtak. Az első tétel melléktémája megríkató módon lágyan ömlött a fafúvókból. Mint egy haldokló, fáradt kézlegyintése. Búcsúzás és ki tudja mi minden. Bálint Aladár

Pesti Hírlap, 1913. december (35. évfolyam,
284-295. szám)

1913. 12. 13. / 294. szám (522. oldal)

Mint minden esztendőben, karácsony előtt két héttel, ez idén is beköszöntött hozzánk Löwe Ferdinand és derék művészcsapata, a Wiener Konzertverein egymással kongruáló művészekből alakított zenekara. Ma is igazi elitközönség hallgatta és gyönyörködött a magas nivójú, színre tökéletes előadásokban. Löwe igazi zenekari virtuóz, az a zenekar élén, aki Rosenthal a zongorán, Manéna hegedűn és Földessy a gordonkán. A technika mestere, a nuance és a szín teljhatalmú szuverénje. Főleg akkor, ha könyv nélkül dirigál, őt hallgatva, újra megerősödik az a meggyőződésünk, hogy voltaképpen csak a könyv nélküli dirigálás az igazi. Mert nemcsak azzal jár, hogy a dirigens teljesen magába fölvette, afféle szellemi infúzió útján, a művet és teljes odaadással reprodukálhatja azt. Hanem főleg azért, mert a könyvtől emancipálódva, szemének szuggeráló erejével, sőt egész lényének akarat átruházási képességével beleolthatja fölfogását, intencióit a körülötte ülő zenészekbe. Ha közbe belenézne a kottába, már megszakad a kontaktus, megszűnik az áram és a fény, a hő, a sugár kialszik. .Ezért Löwe ma este is a legnagyobb hatást Brahms *c-moll szimfóniájával* érte el, melyet könyv nélkül dirigált s melynek lendületes befejezését nem lehet szebben, melegebben, fényesebben interpretálni, mint ő ma este.

Magyarország, 1917. október
(24. évfolyam, 244-269. szám)
1917. 10. 07. / 249. szám

Löwe négy bérleti Konzertverein estélye november 22-23 és január 11-12 az évad

legkimagaslóbb művészi eseménye. A tökéletes zenekarnak és Löwe utolérhetetlen művészetének rajongó hívei mindenkor zsúfolásig megtöltik a Vigadót. Az érdeklődést még tetézi Hubermann. Dux Claire és Szántó Tivadar közreműködése, nemkülönben a gyönyörű műsor, melynek kimagasló számai: Brahms első, Csajkovszkij hatodik, Strauss *Alpes-i* és Mahler *III. szimfóniája*. Bronislaw Hubermann és Wanda Landowska nov. 27-i klasszikus Bach-estélye iránt hihetetlen nagy érdeklődést tanúsít a közönség, mert az est legnagyobb művészettel kecsegtet mindenkit Hubermann, Edwin Fischer zongoraművész és Alexander Schuster gordonkaművész február 8, 12., és 15-én három kamarazene estélyt adnak a Zeneakadémiában. Bérletek a Harmóniánál.

A következő sajtó idézet is arról tanúskodik, hogy Ferdinand Löwe komoly és atyai figyelemmel segítette Dohnányi Ernő és Bartók Béla szakmai életét. Bartókot nem csupán Bécsbe, de Franciaországba is beajánlotta, segítette párizsi útját és ahogy olvashatjuk Budapestre látogatott Dohnányi kérésére, hogy megtekintse új operáját *A vajda tornyát*.

Magyarország, 1922. március
(29. évfolyam, 49-74. szám)

1922. 03. 21. / 66. szám (161. oldal)

Vasárnap este megismételte az Operaház Dohnányi Ernő „*A vajda tornya*” című új operájának előadását, amelyben ezúttal az úgynevezett második szereposztás mutatkozott be. Minden kép után zajos taps hangzott fel, a harmadik kép után pedig, az egyetlen szünet előtt hosszas ünneplésben részesültek az összes szereplők, valamint Dohnányi Ernő, aki ezúttal is kihozta magával a függöny elé Hanns Heinz Ewers-et, a szövegíró. Az előadást végighallgatta József főherceg is családjával, a kormánybiztosi páholyból pedig Löwe Ferdinand kísérte nagy ügyelemmel Dohnányi új művét.

Pesti Hírlap, 1925. január
(47. évfolyam, 1-25. szám)
1925. 01. 08. / 5. szám (79. oldal)

SZÍNHÁZ és ZENE, Ferdinand Löwe meghalt

Ismét gyász érte a zenevilágot: meghalt Löwe, a jelenlegi karmesterek egyik legkiválóbbja. Abból anagy dirigensi gárdából való volt, amelynek Richter és Bülow, Lewy és Seidl, Sucher és Schuch, Mahler és Mottl, Muck és Nikisch, Strauss és Weingartner voltak a korifeusai. De ezektől abban különbözött, hogy nem volt színházi dirigens; a zenekarnak volt ő virtuóza; a szimfonikus zenének lánglelkű értelmezője, a színpadi, a drámai zene nem volt az ő eleme. Néhány évig ugyan a bécsi udvari operaháznál is működött, mint első karmester, de ezt az állást hamarosan és szívesen fölcserélte a Wiener Konzertverein zenekarának dirigensi pozíciójává. Ezzel a zenekarral diadalmashangversenykörútjain évente ellátogatott hozzánk is, és itt valóságos törzsközönsége volt, mely művészetét mindig lelkes elismeréssel fogadta. A Konzertverein és a Wiener Symphoniker egyesüléséből keletkezett Wiener Symphonie-Orchesterrel legutóbb december elején hangversenyezett nálunk a Vigadóban, de akkor már megtört, bánatos ember volt, ki leplezetlenül nyilatkozott halálsejtelméről és e sorok írójától e szavakkal búcsúzott: A viszontlátásra, odaát!

Löwe egyik életcéljául Bruckner népszerűsítését tűzte ki. Az osztrák szimfonikusnak ő volt legbuzgóbb apostola. És ha nem is sikerült neki a három nagy B (Bach, Beethoven és Brahms) mellé negyediknek megtenni Brucknert, de kilenc szimfóniáját mégis csak ő vezette be a hangversenyvilágba. Sőt azok kedvéért igazán turnézó virtuózzá lett; országról országra vándorolt, városról városra, zenészeivel és mindenütt Brucknert ismertette, lankadatlan buzgalommal. Természetesen amellet Beethoven és Brahms szimfóniáit is dirigálta, határtalan rajongással; az újabb mesterek közül pedig Richard Strauss-t és Csajkovszkijt szerepeltette legszívesebben műsorán, könyv nélkül dirigált, csak most, legutóbbi ittléte alkalmával tette ki a vezérkönyvet pulpitusára és gyakran bele is nézett abba. Nem bízott már a memóriájában, ő maga beismerte bánatosan, hogy „kihullott az első sróf, követi a többi, összeomlik az egész!”

Nagy karmester volt. Valósággal szuggesztióba ejtette zenészeit, de a hallgatóságát is. A

nüanszok kezelésének nagymestere volt, úgy, mint Nikisch. Bámulatosan árnyalt, határtalan lendülettel tudott fokozni, és még a szuperlatívuszokban is talált emelkedést, klimaxot.

Az Ujság, 1925. január (22.
évfolyam, 1-25. szám)
1925. 01. 11. / 8. szám (143. oldal)

Löwe Ferdinand a budapesti közönségről, a nagy karmester utolsó Budapestre írt levele
Hogy a minap elhunyt kiváló muzsik, mint ember mily szerény, mily kedves, mily rokonszenves volt, azt élénken bizonyítja levele, mit kevéssel halála előtt intézett Szántó Istvánhoz, a Harmónia Rt. igazgatójához. Az írásból kitűnik az is, hogy Löwe Ferdinand mindig szeretettel és örömmel gondolt vissza a nálunk eltöltött napjaira és mennyire becsülte, sőt nagyra becsülte közönségünk melegségét, hozzáértését, szívélyességét és kedvességét.

A levél szószerinti fordításban így hangzik:

Wien IV. Wiedner Haupstr. 40.

1924. december 18.

Kedves Igazgató Úr!

Ön oly kedves volt és elküldött nekem néhány budapesti magyar lapot, melyek megemlékeznek azestről, mikor vezényeltem és én, sajnós, ezt nem köszöntem meg azonnal Önnek. Ugye elfogadja még ma is nagyon megkésett, de azért nem kevésbé szívélyes köszönetemet. Nagyon kérem erre! Éppen úgy szívélyesen kérem, hogy a mellékelt képet gyűjteményébe sorozza.

És ha oly különösen jó lenne és a második képet eljuttatná mélyen tisztelt nővére Önagyságának (kinek lakcímét nem ismerem), úgy különösen hálaára lennék önnek kötelezve Megkérhetem arra is, hogy Önagyságának adja át hódolatteljes kézcsókjaimat? Előre is köszönet.

Igazán boldoggá tesz, hogy a kedves és a művészetért annyira lelkesedő budapesti közönség

újra és újra egészen egyedülálló melegségével és szívéllyességével fogad. Így legutolsó estém is állandóan emlékezetemben fog maradni.

Még egyszer köszönet minden kedvességéért. A legszebb üdvözeteket küldi (öccse urainak is) az ön mindig szívéllyesen szolgálatra kész

Löwe Ferdinandja.

Wiener Concertverein, később 1933-tól Wiener Symphoniker megalakulásakor készült fotó.

A pulpituson Ferdinand Löwe.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Ezt a fotót tavaly kaptuk atyai barátommal Sáray Lászlóval a Bécsi Szimfonikus Zenekar mostani intendánsától, Jan Nast úrtól. A kép 1900-ban a bécsi Musikvereinsaal aranytermében készült. Én magam sem ismertem Ferdinand Löwe munkásságát, vagy tetteinek eredményét, ameddig azokat Sáray László úr a családi archívumából nem mutatta meg nekem. Ő Ferdinand Löwe testvérének ükunokája. Édesanyja a szintén Bécsben született Grethe Löwe, aki már

felnőtt korában visszatért Bodrogkeresztúrba, hogy megismerje Sáray Béla jogi doktort és hozzáménjen feleségül. Grethe Löwe volt Ferdinand Löwe kedvenc unokahúga, akit zongorázni és zenére tanított, és amikor már Magyarországon élt, akkor karácsonyok alkalmával gazdag ajándékküldeményekkel kényeztetett. Tavaly levelet írtam a Bécsi Szimfonikus Zenekar igazgatóságának és az ő meghívásukra érkezünk Sáray Lászlóval Bécsbe. Ott tudtuk meg, hogy sajnos majd minden archívum, amely a zenekar és alapító-karmestere munkásságát és annak eredményeit őrizte megsemmisült a II. világháború idején. Amelyek megmaradtak, azokból másolatokat kértünk, illetve Sáray úr is ajándékozott eredeti több, mint százéves fotókat a zenekar archívumába. Ezen feladat megírásához az alapot a Sáray archívum biztosította, hiszen, mint írtam a tanulmány kezdetén, Ferdinand Löwe-ről gyakorlatilag nincs publikált anyag. Az archívum, amely Sáray László gyűjteménye közel 500 oldalnyi újságcikket, kritikát, plakátot tartalmaz. Ezzel a feladat megoldással csupán az érdeklődés felkeltése volt a cél, az ebben közölt anyagok csupán apró részletei az egésznek.

KÚTFŐK ÉS IRODALOM

Reinhard Rauner: *Ferdinand Löwe Leben und Wirken*, I. Teil 1863 – 1900. Kiadó:
Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften; New edition (1 Aug. 1995)

Arcanum adatbázis

Sáray László archívum és személyes beszámolók.